

Зокрема, необхідним, на нашу думку, є узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду викладання української мови як іноземної (на жаль, до сьогодні в Україні немає жодної узагальнювальної праці з методики викладання української мови як іноземної), проведення методологічної, науково-методичної роботи, вироблення спільної концепції та фінансово забезпеченої програми розвитку української лінгводидактики як інструменту поширення знань про Україну та формування її позитивного образу у світі.

Список використаних джерел

10. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна / Б.М.Ажнюк. – К.: Рідна мова, 1999. – 450 с.
11. Гадамер Ганс-Георг. Істина і метод: [перекл. з нім.] . – У 2-х томах. – Т. 1. – К: Юніверс, 2000. – 457 с.
12. Драгоманов М.П. Вибране // упоряд. Р.С.Міщук; приміт. Р.С.Міщука, В.С.Шандри. – К.: Либідь, 1991. – 688 с.
13. Ключковська І. Роль викладача українознавчих студій у поширенні знань про Україну в європейській спільноті / І. Ключковська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2009. – С. 257-267.
14. Ключковська І. Українознавчі студії як джерело поширення знань про Україну в європейській спільноті [Електронний ресурс] / Ірина Ключковська. – Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua/toprint.html>
15. Кочерган М.П. Загальне мовознавство / М.П. Кочерган. – К.: Видавничий центр „Академія”, 1999. – 288 с.
16. Мазурик Д. Державний стандарт з української мови як іноземної (від теорії до практики / Д. Мазурик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2010. – С. 10-14.
17. Маковська В. Викладання української мови іноземцям: тяглість старої традиції? / В.Маковська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2009. – С. 39-44.
18. Пірен М. Конфлікт і управлінські ролі: соціально-психологічний аналіз / М.І.Пірен. – К: Вид-во УАДУ, 2000. – 200 с.
19. Пірен М. Україна: етнонаціональна палітра суспільного розвитку: словник-довідник / М.І. Пірен. – К., 1997.
20. Прицак О. Чому катедри українознавства в Гарварді? / О.Прицак. – Кембридж; Нью-Йорк, 1973.
21. Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлення терміна / О.Туркевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2009. – С. 137-144.

Summary. The article substantiates the need for state support of linguistics Ukrainian as a foreign language. The author emphasizes the important role of linguistics as part of the national language policy as a tool for creating a positive image of Ukraine in the world.

Key words: lingvodidactics, Ukrainian as a second language, Methodology of teaching as a second language.

УДК 811. 161. 2: [398 + 34]

С.Т. Лавриненко

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОЕКЦІЇ ВИВЧЕННЯ МОВИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

У статті доведено, що елементи народного досвіду, трансльованого фольклором, мають бути предметом філологічного осмислення. Лінгвокультурологічна інтерпретація мовних знаків буденних уявлень, відтворених народнопоетичним конструктом, розкриває специфіку національного світобачення.

Ключові слова: мова, свідомість, культура, український фольклор.

На межі третього тисячоліття у лінгвістиці відбулася переорієнтація наукових пошуків у міждисциплінарну площину. Потреби пізнання антропоцентричних механізмів формування

словесно-концептуальних структур забезпечили передумови активного розвитку лінгвогносеології, лінгвосеміотики, психолінгвістики, етнолінгвістики, лінгвокультурології, лінгвопоетики, лінгвофольклористики, лінгвоконцептології та ін. Усі зазначені галузі філології спрямовані на рецепцію цілісної мовної картини світу, складеної з окремих фрагментів, та розв'язання низки комплексних проблем, серед яких – «мова і знання», «мова і свідомість», «мова і розум», «мова і культура», «мова і творчість».

Метою статті є осмислення перспектив лінгвокультурологічного вивчення українського народнопоетичного конструкту. Систематизація теоретичних положень, що обґрунтовують можливість розгляду фольклорного тексту як джерела лінгвокультурологічних досліджень, здійснюється вперше.

Мова усної словесності стала самостійним предметом аналізу лише з середини ХХ століття. Зусиллями А.П. Євгенєвої, Й.О. Оссовецького, Є.Б. Артеменко, О.Т. Хроленка, С.Є. Нікітіної, Й. Сероцюка, Й. Бартмінського та ін. сформувався окремий філологічний напрямок, який виник на межі фольклору, стилістики й мовознавства – лінгвофольклористика.

Мова фольклору опинилася у центрі уваги багатьох сучасних славістів: Й. Бартмінського та Є. Сероцюка – у польській лінгвістиці; О. Зілинського – у чеській; П. Брозовича – у сербській; Х. Щробака – у болгарській; Л.А. Кузьмича, А.А. Малюка – у білоруській тощо. Вчені розглядають формульність фольклорних текстів, їх експресивно-виразові засоби, зв'язок з діалектами та літературною мовою. Зокрема, відзначимо програмову працю Й. Бартмінського «Про мову фольклору» (1973), у якій проаналізовані особливості мови народної поезії, детерміновані усною формою побутування (еліпсис, контамінація, формула, повтор, діалогізація), а також розглянуті фонетичні варіанти, словотвірні дублети, лексичні поетизми та їх опозиції. Суттєвий інтерес становлять наукові надбання російських лінгвофольклористів, що плідно працюють у Москві, Курську, Воронежі, Петрозаводську тощо. Предметом уваги М.А. Бобунової, О.Т. Хроленка (Курськ) стало тезаурусне вивчення фольклорних концептів на основі поєднання лексикографічного й синтаксичного опису сегментів текстів, створення словника мови фольклору. С.Є. Нікітіна (Москва) розглядає способи представлення фольклорної картини світу з виділенням лексичних, семантичних, поетичних, аксіологічних характеристик окремих жанрів. Є.Б. Артеменко (Воронеж) – синтаксичну будову російської народнопоетичної творчості, З.К. Терланов (Петрозаводськ) – методи і принципи лінгвопоетичного аналізу фольклорного тексту, О.В. Юдін (Москва) – ономастику російських замовлянь.

Українську лінгвофольклористику як самостійну галузь наукового пошуку представили у своїх дослідженнях Л.К. Рак, О.О. Назарук, П.Є. Мишуренко, Р.Г. Волощук, В.П. Дроздовський, К.Ф. Шульжук, С.Я. Єрмоленко, В.А. Чабаненко, Т.М. Воробйова, Н.М. Журавльова, Г.М. Сагач, А.М. Поповський та ін. Вивчаючи мовні особливості українських народних дум у 60-х роках ХХ ст., Л.К. Рак та О.О. Назарук описали явище гіперболізації, стали епітети, здрібнілі форми, тавтологічні вирази, порівняння, паралелізми, складні слова, прикладки. Словотвір іменників зі значенням зменшення в ліричних піснях, прикметникову та дієслівну синонімію розглядала Р.Г. Волощук. П.Є. Мишуренко аналізував функціонування складних слів у мові фольклору, Б.Г. Ключковський – прикладки і сполучення неприкладкового характеру, К.Ф. Шульжук – звертання, Й.О. Дзєндзелівський – лексику демонології, В.А. Чабаненко – засоби експресивності, А.М. Поповський – зв'язок усної словесності з літературною мовою тощо.

У 70-их – 90-их роках ХХ століття С.Я. Єрмоленко здійснила низку публікацій, які стали суттєвим імпульсом поступу вітчизняної лінгвофольклористики: «Естетична природа слова в народній пісні» (1976), «Скарбниця народного слова» (1982), «Народнопісенний паралелізм і словасимволи» (1983) та ін. Поетичний словник української народної пісні, словотворення, лексико-семантичне варіювання, поетичну фразеологію, синтаксис, семантико-синтаксичний паралелізм дослідниця проаналізувала в книзі «Фольклор і літературна мова» (1987), а також у праці «Нариси з української словесності: стилістика та культура мови» (1999). Зазначені праці містять цінні зауваження, перспективні для лінгвокультурологічного осмислення народнопоетичної спадщини. На думку автора, словесний феномен українського фольклору ґрунтується на таких позиціях, як рівень загального розвитку мовної системи нації, емпіричний досвід народу, культурологічні та ментальні особливості його світогляду. Широке інформативно-пізнавальне поле розвідок дозволяє поринути у стихію давніх уявлень наших предків-слов'ян про довкілля і Всесвіт, долучитися до традиційних раціонально-образних рецепцій об'єктів позамовної дійсності. У науковому доробку С.Я. Єрмоленко актуалізовано чимало енциклопедичних ремарок, що стосуються пояснення як вертикальної, так і горизонтальної площин народнопоетичних текстів. Аналіз зразків українського фольклору супроводжується прикладами паралелей художньо-світоглядних візій, представлених в концептуально-мовних картинах світу інших народів. Дослідниця однією з перших в Україні наголосила на необхідності виокремлення серед стилістично забарвленої лексики групи фольклоризмів й віднесення до неї уснопоетичних висловів, конотативно маркованих на

рівні семантики й усталеної форми, а також авторських фольклорно забарвлених засобів, які виникли на основі типових граматичних моделей чи асоціативних зв'язків.

До вивчення народнопоетичної мови зверталися Л.І. Баранникова, А.В. Десницька (статус мови народної словесності в системі функціональних стилів національної мови), Н.М. Журавльова (стилістичні особливості форм іменників), Г.Л. Аркушин (діалектні явища, власні назви), Г.М. Сагач (експресивний словотвір), Л.О. Пустовіт, Н.М. Сологуб (використання мовних образів народної поезії у творах сучасних письменників) та інші. А.П. Коваль у підручнику «Практична стилістика сучасної української мови» (1987) зосередила увагу на морфолого-словотвірних та синтаксичних засобах фольклору, підкреслюючи специфіку цих одиниць.

Творчий погляд на вивчення сакральної площини мови, апеляція до закодованих фольклорним масивом духовних надбань нації характеризують знакові для української лінгвофольклористики праці А.К. Мойсієнка «Світ української символіки» (2004), «Поетика слова і світу» (2008), «Структурно-смыслова організація народної загадки» (2010), в яких послідовно доведено, що народнопоетичне слово не лише індексує факти дійсності, але й виступає її даністю, адже мовному знаку фольклорного тексту властива функція предмета матеріального світу, через що він інтерпретується і як символ, і як дієва сила. У ході вивчення поетики українського слова у її еволюційному розвитку – від найдавніших зразків народнопоетичної творчості до найсучасніших текстів авангардних українських митців – автор з'ясовує взаємозв'язок естетичних засад творення поетичного тексту з його мовною картиною, у якій кодуються важливі для етносу цінності. За справедливим твердженням дослідника, кожна культурна доба має аксіологічні орієнтири, які творець (колектив чи індивідум) намагається кодувати у тексті. Вербальний код народнопоетичного дискурсу об'єктивується системою лексико-семантичних, граматичних, стилістичних, тропеїстичних засобів й унаочнює вагу конкретного тексту в національно-культурному просторі. Отже, «аналогічна увага дослідника має бути звернена на структурно-динамічні, функціонально-смыслові особливості аналізованого матеріалу на кожному з мовних рівнів» [16, 37]. Тенденції еволюційного розвитку народнопоетичного мово мислення, з огляду на закодовані в його анналах буттєві доміанти часу й синхронної естетичної свідомості, інтерпретуються науковцем у контексті загальноєвропейської культурної традиції.

Вагомий внесок у вивчення мови українського фольклору зробила Н.О. Данилюк як автор праць «Вивчення мови українського фольклору в стилістичному та етнолінгвістичному аспектах» (2004), «Дослідження усної словесності в історії української літературної мови» (2007), «Фольклор як функціонально-стильовий різновид сучасної української мови» (2008), «Етнолінгвістичні дослідження у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть і вивчення мови фольклору» (2008), «Мова української народної пісні: лексико-семантичний і функціональний аспекти» (2008), «Семантико-стилістичні особливості народнопісенних звертань» (2011), «Знакова природа народно-пісенного слова» (2011) та ін. Цінні для лінгвокультурологічного осмислення мови фольклору міркування знаходимо у монографії «Поетичне слово в українській народній пісні» (2010), в якій Н.О. Данилюк висловила ідею про потребу усталеної кваліфікації народнопоетичних одиниць у словниках української мови; здійснила кваліфікацію мовно-естетичних вартостей мови українського фольклору і закладеної у ній глибинної національно-культурної інформації; наголосила на необхідності виокремлення серед стилістично забарвленої лексики групи фольклоризмів і віднесення до неї уснопоетичних висловів, стилістично маркованих на рівні семантики і традиційної форми, а також авторських фольклорно забарвлених засобів, які виникли на основі типових граматичних моделей чи асоціативних зв'язків [5, 7]. Особливої уваги у контексті нашої розвідки варті міркування дослідниці про те, що семантичні показники народнопоетичного слова, зумовлені розмитістю денотативного ядра і розширенням конотації, є свідченням використання слова як культурного знаку. Суттєве для розвитку української лінгвокультурології значення мають характеристики рис міфопоетичного мислення та специфіки національної ментальності, здійснені Н.О. Данилюк у ході співвіднесення мовної системи народної пісні зі сферами буття, відображеними у свідомості носіїв фольклорних текстів.

У працях Т.П. Беценко «Текстово-образні універсалії думового епосу: структура, семантика, функції» (2008), «Мова думового епосу: Словник епітетів, складних слів, тавтологічних і плеонастичних структур, географічних найменувань і релігійних понять» (2008) та ін. презентовано філософське осмислення текстово-образних універсалій думового епосу з опорою на розуміння слова як форми людського існування. Автор підкреслює, що зміст текстово-образних універсалій не обмежується предметною відповідністю явищам позамовної дійсності, оскільки при його реалізації на перший план виступають неререферентні зв'язки, які для фольклорної свідомості не є оказіональними, а отже, смыслові контури відповідної мовної одиниці окреслюються жанровими чинниками, закоріненими у феноменологічний досвід усної народної традиції [2, 57]. Комплексне застосування семантичного, логіко-граматичного, прагматичного підходів дозволяє дослідниці визначити й представити текстово-образні універсалії народних дум як явища мовної реальності, що є знаками особливого типу світосприйняття.

Численні дослідження у галузі української лінгвофольклористики слугують базисом розвитку національної лінгвокультурології. Невипадково переважна більшість сучасних лінгвофольклористів звертається до лінгвокультурологічної проблематики. Народна творчість сприймається науковцями як надійне джерело збереження антропоорієнтованого знання, фундаментальний масив етно-філософського досвіду, важливий лінгвокультурологічний чинник достовірної інформації екзистенційного плану.

На підтвердження думки С.Я. Єрмоленко, висловленої у монографії «Фольклор і літературна мова», згідно з якою «...до мови фольклору звертаються представники різних галузей сучасної науки» [6, 6], зазначимо, що в Україні протягом двох останніх десятиліть на матеріалі фольклорних текстів опрацьовувалися найрізноманітніші лінгвістичні проблеми. Народна творчість стала джерелом філологічних студій українських науковців, орієнтованих на вивчення семантики, когнітивної організації, мовно-стилістичних засобів побудови, методики аналізу фольклорних текстів тощо.

До розв'язання питань семантики на матеріалі народнопоетичної творчості, зокрема, звернулися О.І. Сімович («Семантична характеристика традиційних слів-символів в українській мові», 1999; «Поетична символіка української народної творчості: лінгвістичний аспект», 1999); О.В. Тищенко («Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі», 2000); Н.Б. Алатирева («Номінативна ланка в середовищі українського обрядового гіпертексту», 2002); А.М. Найда («Стійкі народні порівняння як об'єкт фразеології: семантичний і структурний аспекти», 2002); З.С. Василько («Символізація значення слова в українському фольклорному мовленні: на матеріалі фауноназв у казках, піснях і пареміях», 2003; «Символіка фольклорного образу», 2004); В.В. Галайчук («Лексичні одиниці мікросистеми «Рослини» в українських фольклорних текстах», 2004); М.В. Філіпчук («Етносимволіка мовних одиниць в українському обрядовому дискурсі», 2007) та ін.

Аналізу мовних засобів побудови фольклорного тексту у своїх дослідженнях приділили увагу О.В. Гайворонська («Мова дитячого фольклору. Структурний та прагматичний аспекти», 2000); О.А. Остроушко («Семантико-синтаксична структура текстів українських замовлянь», 2002); О.А. Молодичук («Лексико-фразеологічні засоби образності в українській народній баладі», 2004); О.Є. Хомік («Український вербальний оберег: семантика і структура», 2005); Т.В. Ковтун («Словесні символи першоеlementів буття у тексті російської казки та внутрішньому лексиконі людини», 2005); Т.В. Жук («Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості: на матеріалі українських народних казок», 2005); Г.А. Онищенко («Мовна структура української народної загадки: семантичний і синтаксичний аспекти», 2006); С.М. Григораши («Лексика і фраземіка інтимної лірики: на матеріалі українського фольклору», 2007) та ін.

Ономастикон народнопоетичної творчості став предметом лінгвістичних студій Н.С. Колесник («Особові імена в українських народних обрядових піснях», 1998; «Українська фольклорна ономастика у загальнослов'янському контексті: конспект лекцій», 2000); О.О. Порпуліт («Ономастичний простір українських чарівних казок: у зіставленні з російськими казками», 2000); М.І. Редьки («Семантико-функціональна система особових найменувань в українських народних чарівних казках (у записях XIX ст.)», 2008) та ін.

Зіставлення мов з опертям на фольклорний матеріал здійснили О.Ф. Свиридов («Символіка замовлянь у східнослов'янському і британському магічному фольклорі», 1996); О.І. Чайка («Обрядові номінації весільного циклу в українській, англійській і португальській мовах: семантика, структура, функціонування», 2008); О.О. Тищенко-Монастирська («Порівняння в тексті фольклору: на матеріалі української, російської, кримськотатарської і татарської мов», 2010) та ін.

Стилістичний аспект народної творчості розглядають О.Д. Нефьодова («Особливості лінгвостилістичної організації тексту британської літературної казки», 2001); Н.О. Данилюк («Вивчення мови українського фольклору в стилістичному та етнолінгвістичному аспектах», 2004; «Поетичне слово в українській народній пісні», 2010; «Мова української народної пісні: лексико-семантичний і функціональний аспекти», 2010); Н.В. Мастилко («Іспанська народна казка: жанрово-композиційний та лінгвопрагматичний аспекти», 2005); О.В. Слюсарева («Епітетика українських весільно-обрядових пісень: структурно-семантичний і функціональний аспекти», 2006) та ін.

Когнітивне осмислення народнопоетичного конструкту представили К.П. Єсіпович («Образ «чарівного» у французькій народній казці: лінгвокогнітивний аспект», 2006); Ю.В. Абрамова («Регулятивний потенціал британських прислів'їв як засобів мовного втілення концептів чоловік та жінка», 2007); Л.В. Савицька («Реалізація концепту «хитрість» у російській мові і народній казці», 2007); І.А. Мамедова («Когнітивно-семантична і комунікативно-функціональна організація німецької народної загадки», 2008); Ю.Л. Главацька («Композиційно-сміслова структура англійської байки: лінгвокогнітивний аспект», 2008); О.В. Ткачик («Гендерні стереотипи в англійському фольклорі», 2008); П.В. Мацьків («Концептосфера «БОГ» в українській мовній кар-

тині світу: біблійний, фольклорний, словниково-діахронний дискурси, 2008); Н.В. Плотнікова («Мікроконцептосфера «святки» в українській мовній картині світу», 2009) та ін.

Лінгвокультурологічне осмислення фольклорного матеріалу фундаментально представлено у працях С.Я. Єрмоленко («Мова і українознавчий світогляд», 2007; «Мовно-естетичні знаки української культури», 2009); В.В. Жайворонок («Етнолінгвістика в колі суміжних наук», 2004; «Українська етнолінгвістика: нариси», 2007); В.І. Кононенко («Українська лінгвокультурологія», 2008; «Мова у контексті культури», 2008); В.С. Калашника, М.І. Філон («Фольклоризм як знак національної культури та його рецепція в новітній українській поезії», 2007); О.В. Масло («Національно-культурний компонент у лексиці українських народних казок», 2008); Н.В. Захарової («Лінгвокультурологічні особливості українських і німецьких народних загадок», 2009); О.С. Комара («Етнокультурна парадигматика національно-маркованих мовних одиниць», 2009); О.В. Барабаш-Ревак («Мовний образ парубка в українських фольклорних і етнографічних текстах», 2009); Г.В. Давиденко («Німецька народна побутова казка: тематичні, структурно-композиційні та лінгвокультурні характеристики», 2009) та ін.

Таким чином, українські мовознавці визнають, що фольклорне слово забезпечує тяглість передачі ключових концептів культури від покоління до покоління, простежують трансльовані ним знаки етнічної самобутності, досліджують народнопоетичний масив як втілення культури, засіб проникнення до ієрархії світоглядних цінностей. Попри суттєву кількість публікацій, вивчення мовної системи українського фольклору з лінгвокультурологічних позицій належить до актуальних і перспективних проблем філологічної науки. Вельми показовим, з нашої точки зору, є факт зростання частотності лінгвокультурологічних досліджень фольклорних джерел не лише титульного, але й іноетнічного походження. Активне опрацювання лінгвокультурологічного підґрунтя різномовних зразків народної творчості ще раз засвідчує, що вони відтворюють універсальне знання. Сміливість у зверненні до фольклорного матеріалу, який не завжди спирається на етновмотивований досвід, доводить невичерпність потенціалу лінгвокультурологічного аналізу народнопоетичної творчості як засобу забезпечення науковців достатнім для осмислення механізмів когніції інформативного тла.

Перспективи дослідження пов'язуються з лінгвокультурологічною інтерпретацією філософського сегменту фольклорного тексту.

Список використаних джерел

1. Алефиренко Н.Ф. Лінгвокультурологія. Цінностно-смысловое пространство языка: [учебное пособие] / Н.Ф. Алефиренко. – М.: Флинта, Наука, 2010. – 288 с.
2. Беценко Т.П. Текстово-образні універсалії думового епосу: Структура, семантика, функції: [монографія] / Т.П. Беценко. – Суми: Видавництво СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – 400 с.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. [Пер. с англ. и отв. ред. М.А. Кронгауз]. – М.: Русские словари, 1996. – 712 с.
4. Воробьев В.В. Лінгвокультурологія: [монографія] / В.В. Воробьев. – М.: Издательство РУДН, 2008. – 340 с.
5. Данилюк Н.О. Поетичне слово в українській народній пісні: [монографія] / Н.О. Данилюк. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 511 с.
6. Єрмоленко С.Я. Фольклор і літературна мова / С.Я. Єрмоленко. – К.: Наукова думка, 1987. – 243 с.
7. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд: [монографія] / С.Я. Єрмоленко. – К.: НДІУ, 2007. – 444 с.
8. Єрмоленко С.Я. Мовно-естетичні знаки української культури: [монографія] / С.Я. Єрмоленко. – К.: Інститут української мови НАН України, 2009. – 352 с.
9. Жайворонок В.В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В.В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – №5-6. – С. 23–35.
10. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / В.В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 261 с.
11. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: [монографія] / В.І. Кононенко. – К.: Вища школа, 2008. – 327 с.
12. Кононенко В.І. Мова у контексті культури: [монографія] / В.І. Кононенко. – Київ-Івано-Франківськ: Плай, 2008. – 390 с.
13. Маслова В.А. Лінгвокультурологія: [учебное пособие для студентов высших учебных заведений] / В.А. Маслова. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
14. Мацько Л.І. Українська мова у освітньому просторі: [навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»] / Л.І. Мацько. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 607 с.

15. Мойсієнко А.К. Слово в аперцепційній системі поетичного тексту. Декодування Шевченкового вірша: [монографія] / А.К. Мойсієнко. – К.: Сталь, 2006. – 300 с.
16. Мойсієнко А.К. Мова як світ світів. Поетика текстових структур: [наукове видання] / А.К. Мойсієнко. – Умань: РВЦ Софія, 2008. – 280 с.
17. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми: [підручник] / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
18. Хроленко А.Т. Основы лингвокультурологии: [учебное пособие] / А.Т. Хроленко. – М.: Флинта, Наука, 2009. – 184 с.
19. Współczesny język polski / Pod redakcją Jerzego Bartmińskiego. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2010. – 695 p.

Summary. The article proves that the elements of folk experience, rendered through folklore, have to undergo philological comprehension. Linguistic and culturological interpretation of lingual signs that denote everyday ideas, embodied in folk poetic construction, explicates the specificity of the national worldview.

Key words: language, consciousness, culture, Ukrainian folklore.

УДК 811.161.2'367:821.161.2К1/708

Н.Б. Ладияк

ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС ХУДОЖНЬОГО МОВЛЕННЯ ГРИГОРІЯ КОСИНКИ

У статті схарактеризовано одиниці експресивного синтаксису Григорія Косинки: незакінчені та обірвані речення, парцельовані конструкції, неповні речення. Встановлено, що досліджувані структури, спрямовані на актуалізацію, смислове виділення важливих за змістом компонентів, надають мовленню динамічності, експресивності, емоційної виразності.

Ключові слова: художнє мовлення, експресивний синтаксис, парцельовані конструкції, незакінчені речення, неповні речення.

Григорій Косинка належить до когорти українських письменників 20–30-х рр. ХХ ст., мовотворчість яких тривалий час перебувала поза об'єктом лінгвістичних студій або ж тлумачилась літературною критикою, зокрема радянською, як “аполітична”, надміру емоційна, самого ж автора названо “апологетом куркульства, поетизатором отаманщини й бандитизму” [Цит. за: 4, 467].

Натомість сучасні дослідники вважають Григорія Косинку одним з найяскравіших і найсамобутніших митців лірико-імпресіоністичної прози початку ХХ ст.

Митця називають “малярем у прозі”: його творча манера є концентрованим поєднанням звукового, зорового і вербального (метафоричного) образу. “Для його письма характерно за допомогою скупих суб'єктивних характеристик, обмеженої кількості слів створити цілісну картину, гранично виразну та емоційну” [6]. Ця унікальна здатність поєднувати зорові враження, звуки доквілля, мистецькі і природні, народнопісенні образи і літературні ремінісценції формує, на думку Т. Белімової [6], неповторну семантику творів письменника, засвідчує його здатність одухотвореного, творчого сприйняття буденності, її переродження, переосмислення. Що й дало підстави О. Хоменку визначити стиль прози Григорія Косинки як органічне поєднання елементів імпресіонізму, експресіонізму та революційного романтизму [5].

Ю. Лавріненко зауважує: “Косинка не такий уже поверховий імпресіоніст, як про нього не раз писали “марксисти”. Розвиваючи стефанківський драматизм, він іде до дна душі людини і явища і схоплює їх найяскравіші і суттєвіші риси...” [4, 468]. А його оповідання “Політика” – коротка психологічна студія, “написана дисциплінованим стилем, повним внутрішньої захованої енергії, мов скручена потужна пружина, яку автор раптом спускає вибухом у кінці твору. Це вже не імпресіонізм, навіть не Косинчин драматичний імпресіонізм, а новий стиль, на розвиток якого Москва не дала вже Косинці ані хвилини часу” [4, 468].

Як спостеріг дослідник, при всій відмінності у Косинки є справді чимало спільних із “Синіми етюдами” Хвильового рис: орнаменталізм, контрастне поєднання тонкого ліризму із “брутальною метафорою”, “сміливий анатомічний розтин крізь нутроці психіки людини революції та інші згадувані вже нами риси “романтично-барокової” людини 20-х років <...>. На відміну від Хвильового Косинка організовує свій стиль не за музичним принципом; Косинка насамперед ма-